

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІСТ УКРАЇНИ ТА США НА ПРИКЛАДІ КИЄВА І НЬЮ-ЙОРКА

© Проскуряков В.І., Кордунян Х.О., 2014

Висвітлено особливості найбільшого міста США – Нью-Йорка порівняно з найбільшим містом України – Києвом.

Ключові слова: архітектурне середовище великих міст, планувальна структура, хмарочоси, озеленення, реклама, монумент.

In this article lighted up the personal impressions about the biggest city of the USA – New York and considered comparative description with the capital of Ukraine – Kyiv.

Key words: architectural environment of large cities, planning structure, skyscrapers, landscaping, advertising monument.

Постановка проблеми

Архітектурне середовище сучасних великих міст залежить від етнічних, соціально-економічних, історичних, політичних, географічних та інших чинників та має, на перший погляд, значні відмінності. Однак, при детальнішому аналізі виявляються фактори, які ці міста об'єднують. Переважно це містобудівні проблеми, які кожне місто вирішує по-своєму.

Нью-Йорк – найбільше місто у США, розташоване на Атлантичному узбережжі біля гирла річки Гудзон. Населення міста становить 8,4 млн. мешканців, міської агломерації – 19 млн.

Київ – столиця України, одне з найбільших і найстаріших міст Європи. Розташований у середній течії Дніпра, у північній Наддніпрянщині. Населення міста становить 2,85 млн. мешканців. Цим містам присвячені безліч публікацій, а поодинокими є розвідки, які розкривають їх подібності, відмінності, автентичні, синтетичні явища цих міст.

Виклад основного матеріалу

Для зручності подання архітектурних феноменів Нью-Йорка і Києва та їх порівняння їх структуровано за таким принципом.

Планування міст

Нью-Йорк – місто порівняно молоде. Перші два століття його історії залишили свій слід лише на південному краї Мангеттена. В середині XVII століття територія Нового Амстердама (стара назва Нью-Йорка) займала територію приблизно в 22 га. Напрями вулиць пролягали вздовж узбережжя Гудзону й Іст-Рівер.

1811 року двопалатний законодавчий орган штату Нью-Йорк прийняв “комісійний” план забудови та продажу землі на території штату від сучасної 14-ї стріт до північного краю Мангеттена. План передбачав суворо ортогональну орієнтацію вулиць по всій незабудованій території острова. Тобто, місто не отримало одного яскраво вираженого центру.

Вулиці, паралельні Гудзону, отримали назву “авеню” (від першої до дванадцятої зі сходу на захід і додатково від А до D в районі Іст-Віллідж – “алфавітний район”), поперечні нумерувалися цифрами і називалися “стріт”. Все місто виявилось розбитим на квартали площею близько 2 га. Планувалося створити 16 поздовжніх авеню і 155 поперечних вулиць. У 1853 році між 5-й і 8-й авеню (від 59-ї до 110-ї вулиці) було виділено місце для Центрального парку. Винятком є Бродвей, який перетинає практично все місто навскіс і продовжується в Гарлем і Бронкс.

Київ – місто давнє. І хоча давніх історичних споруд міста майже не залишилось, кожна вулиця його центральної частини буквально дихає історією.

Першою основною лінійно-вузловою системою ядра загальноміського центру були спеціалізовані громадські центри, значною мірою ті, що історично склалися, переважно адміністративно-ділового і культурно-просвітницького призначення, розташовані на гребені правого берега Дніпра та на верхньому плато.

Основні планувальні осі ядра загальноміського центру розвиваються за радіальної схемою вздовж вул. М. Грушевського, Хрещатика, Володимирської, В. Житомирської, бульвару ім. Т. Шевченка, бульвару ім. Лесі Українки.

Архітектурно-просторову композицію забудови міста Києва формують:

- морфологічна структура території та природний ландшафт, рельєф та силует міста;
- долина Дніпра, Десни та їх притоків; дніпровські пагорби із існуючою різноповерховою забудовою;
- пам'ятки історико-культурної спадщини та історична забудова центральної частини міста;
- радіально-кільцева транспортно-планувальна структура та сформований масштаб кварталів історичної частини міста та житлових масивів на правобережжі та лівобережжі;
- ансамблі забудови міських магістралей, площ, пішохідних громадських просторів;
- акцентовані загальноміські та районні громадські центри біля станцій метрополітену та пересадочних комплексів, основних транспортних магістралей.

Історична ретроспектива забудови

Нью-Йорк. У XVII–XVIII століттях у будівництві переважали дерев'яні каркасні і зроблені з колод будинки, устрій яких перенесено з Європи тодішніми колоністами. Однак після спустошливої пожежі 1835 року дерев'яне будівництво обмежили. В XIX столітті місто забудовується будинками переважно з цегли і природного каменю, які завозився з каменоломень Нової Англії. Всі будівлі, вищі за шість поверхів, обов'язково оснащували водонапірними резервуарами для того, щоб знизити необхідний тиск у водопровідних магістралях.

Київ у X–XIII століттях забудовувався кварталами зрубних і каркасно-стовпових споруд, переважно двоповерхових. Планування міста в X–XIII ст. було садибно-вуличним. Деякі вулиці заощувалися дерев'яними мостовими. В князівській частині Києва стояли кам'яні будинки. Найбільшими спорудами були цегляні хрестово-купольні храми, виконані у руському стилі з елементами візантійського – Десятинна церква (989–996), Софійський собор (1037), Іринська і Георгіївська церкви (1037), Києво-Михайлівський Золотоверхий собор (1113). Вони мали багато бань, пірамідальну композицію, хрещаті стовпи.

Найдавніші будови Києва належать до XI–XII століть. Збереглися також будинки XVII–XVIII століть, проте переважають в архітектурному обличчі міста будови другої половини XIX століття та початку XX століття, виконані у стилі модерн та конструктивізму. Загалом у місті збереглося близько 3000 споруд XIX поч. XX ст., зокрема понад 70 храмів тих часів.

Тенденції сучасної архітектури

Основу сучасної архітектури центру **Нью-Йорка** становлять хмарочоси – будинки заввишки понад 150 м. Хоча перші хмарочоси з'явилися в Чикаго, а зараз поширені в усьому світі, архітектурний вигляд Нью-Йорка по праву асоціюється як надвисотне будівництво. В місті збудовано понад 5 500 висотних будівель, з них 50 мають висоту понад 200 м. За кількістю таких будівель Нью-Йорк поступається лише Гонконгу. Розвитку висотного будівництва сприяла замкнутість території (центр міста стоїть на острові), висока ціна землі, а також наявність міцних скельних порід, що виходять практично на поверхню (наприклад, в Центральному парку).

Переважна більшість хмарочосів у Нью-Йорку зосереджена в Мангеттені, хоча є вони в інших районах. Першим справжнім хмарочосом Нью-Йорка вважається не збережений донині New York World Building, побудований 1890 року. Його висота становила 106 метрів. Одна з найкрасивіших будівель міста – 319-метрова Chrysler Building, побудована 1930 року архітектором Вільямом ван Еленом для штаб-квартири однойменної автомобільної компанії. Вона стала першою в світі будівлею, яка перевершила висоту 1000 футів. Найвища будівля Нью-Йорка – 102-

поверховий хмарочос Empire State Building заввишки 382 м (449 м зі шпилем). Ця будівля, збудована в Мангеттені в 1931 році, є другою за висотою в США і десятою за висотою у світі.

Київ славиться своїми історичними і сучасними хмарочосами. Перші висотні будинки з'явилися в Києві ще на початку ХХ століття: Київський Париж (1901 рік), Хмарочос Гінзбурга (1912 рік), Будівля Кабінету Міністрів України (1938 рік).

В роки “післявоєнної відбудови” міста в Києві збудували такі відомі хмарочоси, як висотний житловий будинок на Хрещатику, 25 і готель “Україна” (до 2001 року – готель “Москва”).

В 1970–1980-ті роки в місті з'являються “готелі-хмарочоси”: “Київ”, “Русь”, “Турист”, “Спорт” та інші.

Зараз у Києві знаходиться п'ятірка найвищих хмарочосів України: Бізнес-центр “Континенталь”, БЦ “Парус”, ЖК “Корона”, ЖК “Корона” № 2 і будівля Апеляційного суду міста Києва. Також завершується будівництво 48-поверхового житлового комплексу на Кловському узвозі, який буде заввишки 163 метри. На проспекті Перемоги, поруч із центральним рагсом, триває спорудження хмарочосу — Sky Towers. Після завершення він буде найвищим хмарочосом України заввишки 210 метрів і матиме 47 поверхів.

В проекті залишається спорудження бізнес-центру “Київ-сіті” на Рибальському острові, де будуть височіти хмарочоси заввишки в 200–300 метрів.

Планування вулиць і організація транспорту

Мангеттен – найдорожчий район **Нью-Йорка** – єдиний, у якому немає головної вулиці (Main Street). Протяжність усіх вулиць Нью-Йорка становить 10259 кілометрів. Метро Нью-Йорка – найбільше у світі за кількістю станцій і довжиною маршрутів. Загалом налічується 468 станцій. Метро працює цілодобово, вночі у вагонах можна побачити здоровенних щурів. На вулицях Нью-Йорка працює близько 13 тисяч таксі. Нью-Йорк входить до десятки міст світу з найжахливішими автомобільними заторами. Середньостатистичний мешканець Нью-Йорка витрачає на дорогу з дому на роботу близько 40 хвилин. Майже всі мости й тунелі у Нью-Йорку – платні. Проїзд коштує – \$ 6,5.

Бродвей – це найдовша і найширша вулиця Нью-Йорка. Вона порушує сіткову структуру вулиць Манхеттена і перетинає його по діагоналі. У туристів особливий інтерес викликає частина Бродвею, що простягнулася від Центрального Парку на півночі (станція метро “59 St Columbus Cir”) і до Таймс-скверу на півдні. Тут можна гуляти цілими днями, відвідуючи всі авеню і вулички, з якими вона перетинається. Серцем Нью-Йорка вважається безпосередньо сам Таймс-сквер. Як вже говорилося вище, він знаходиться на перетині Бродвею та Сьомої авеню в проміжку між 42-ю і 47-ю вулицями. Раніше тут розташовувався головний офіс газети Нью-Йорк Таймс.

Як тут долають затори? Для годин “пік” міська дорожня адміністрація встановлює на центральних вулицях так званий прямий проїзд, коли не можна робити ані правого, ані лівого повороту. Уздовж маршрутних авеню, якими їздять міські автобуси, для них відводиться окрема проїзна лінія, де авта їхати не мають права. Крім того, суворі правила щодо платного паркування на проїзній частині уздовж тротуару – лише у встановлені години і на обмежений час. Скажімо, на 1 годину. Безкоштовно можна паркуватись уночі, від 7 вечора до 6 ранку.

У **Києві** – столиці України – за останні 2–3 роки з'явилася величезна кількість машин, які кожного дня створюють багаточасові затори. З Лівого берега на Борщагівку можна доїхати за 15–20 хв, натомість у заторах стоять 1–2 години. Сьогодні на обліку знаходиться приблизно 800 тисяч авто. Як пише місцева преса, розширення дороги, введення реверсного руху, боротьба з вантажними машинами в межі міста, корегування дорожнього руху постовими регулювальниками потрібного ефекту не дали.

Що ж намагається зробити міська влада для киян, щоб хоч якось покращити стан на дорогах? Крім безлічі реконструкцій транспортних розв'язок і покупки десятка евакуаторів (ціна за такого роду послуги від 50 до 200 доларів, що йдуть в казну міста) мерія пропонує... зменшити кількість реверсних смуг в місті через підвищену аварійність на них.

Парки і озеленення

Центральний парк — **Нью-Йорк Сіті парк** — оаза зелені – розташований у самому серці Мангеттена, між авеню Сентрал Парк Саут (назва вулиці з 59 на стику Центрального парку) на

південній стороні і 110 на північній стороні вулиці і між П'ятою авеню на сході і Центральний Парк-Вест-авеню (розширення Восьмої авеню) на захід. Займає 843 акрів площі (341 га).

У цьому природному парку розкинулися прогулянкові стежки й штучні озера та ставки, спортивні майданчики й поля. Парк також має пташиний заповідник (англ. sanctuary). Коли в 1853 р. влада Нью-Йорка вирішила створити міський парк, територія була “пустелею” (було тільки невелике поселення рабів-утікачів) між Нью-Йорком і селом Гарлем. У 1857 р. було оголошено конкурс на концепцію парку, який виграв проект Фредеріка Олмстед і Калверта Ваукса за називою “Грінсворд план”. Парк творили 15 років, працювало над цим проектом 20 тисяч працівників. Найголовніша перевага парку — велика кількість дерев (26 тисяч), які майже повністю закривають муніципальні будівлі. Оскільки на вулицях бізнес-центру вільного місця обмаль – озеленюють на дахи і тераси хмарочосів.

Сьогодні у **Києві** 127 парків, 500 скверів, 78 бульварів. На одного жителя Києва припадає 20 м² зелених насаджень. У зв'язку з вичерпанням місця для розвитку нової забудови зелені масиви, зокрема й парки, опинилися під загрозою знищення. Земля в місті є дорогою, а тому ведеться війна за кожен клаптик землі, придатної для нового багатоповерхового будівництва. Наступ на колись майже не зачіплені антропогенним впливом куточки міста змусив владу оголосити низку місцевостей ландшафтними заказниками.

2005 року в місті затверджено Концепцію розвитку зелених насаджень, якою передбачено як реконструкцію паркового господарства, так і створення нових паркових зон.

Організація реклами

З того часу, як на початку ХХ століття з'явилися неонові вивіски, Таймс Сквер по праву вважається рекламним центром **Нью-Йорка**. Практично кожному жителю планети відомі фотографії його величезних рекламних екранів, що зачаровують своїм блиском. Реклама на Таймс Сквер еволюціонувала з часом. Перший рекламний плакат з'явився там в травні 1904 року, а остання новинка рекламного життя Таймс Сквер – інтерактивні 3d екрани з можливістю участі користувача. Реклама на Таймс Сквер навіть має особливу назву: її щити називаються театральними (англ. spectaculars). Це пов'язано з величезною кількістю театрів, розташованих у цьому місці. Таймс Сквер, на думку аналітиків, привертає увагу до реклами набагато сильніше, ніж інші місця. На відміну від простих рекламних щитів, на які споживач витрачає не більше 3 секунд, екрани Таймс Сквер зачаровують так, що люди можуть стояти і по 10 хвилин, розглядаючи яскраві зображення, що постійно змінюються.

Таймс Сквер – законодавець мод у сфері зовнішньої реклами. У 2008 році на будинку номер 1 була встановлена найбільша рекламна конструкція в світі. Компанія Wallgreens, що володіє найбільшою мережею аптек по всій країні, розмістила на будівлі конструкцію заввишки близько 100 метрів і вагою майже 100 тонн. Було використано 12 мільйонів червоних, синіх і зелених світлодіодів, змонтованих в 77 сталевих шаф. На з'єднання і підключення конструкції пішло 26 км. дротів, а для управління зображенням використовується сховище даних з 200 жорстких дисків. Щодня цю рекламу бачать понад 1,5 мільйона осіб.

“**Київ** перенасичений зовнішньою рекламою. Це є факт. Це відбулося за останні 5 років”, – каже президент Асоціації зовнішньої реклами України Артем Біденко.

Нині в столиці – майже 13 тисяч конструкцій. Сьогодні вирішили, що реклами має поменшати на третину. Очевидно, до того часу має зникнути і екран на будинку профспілок, що на Майдані Незалежності. Його розміри не вписуються у концепцію. В центрі дозволено лише конструкції невеликого формату сіті-лайтів. У форматі очищення Києва торік демонтовано майже 1300 рекламних щитів, цьогоріч – удвічі менше. Поки рекламна революція торкнулася лише центру.

Музеї

Музейна миля (англ. Museum Mile) – відрізок П'ятій авеню в **Нью-Йорку**, на якій розташовані 10 нью-йоркських музеїв. Музейна миля завдовжки понад однієї офіційної милі. простяглася від 82-ї до 105-ї вулиці у Верхньому Іст-Сайді. У 2009 році до комплексу з десяти музеїв додався Музей африканського мистецтва на 110-й вулиці. Щорічно на цій ділянці П'ятої авеню проходить Фестиваль Музейній милі (Museum Mile Festival), спрямований на просування культури в маси. Загалом в Нью-Йорку понад ста семидесяти державних та приватних музеїв. Музеї **Києва** надають найрізноманітніші можливості для усіх категорій туристів з різними інтересами та смаками. Разом у столиці України налічується понад 50 музеїв.

Міські символи

Статуя Свободи – національний пам'ятник США, символ свободи, демократії та справедливості. Це одна з найвідоміших скульптур у США та у світі, часто звана “символом Нью-Йорка і США”, “символом свободи і демократії”, “Леді Свобода”. Статуя Свободи стоїть на острові Свободи (*Liberty Island*) (до 1956 року острів Бедлоу), приблизно за 3 км на південний захід від південного округу Мангеттен, одного з округів Нью-Йорка.

“Батьківщина-Мати” – монументальна скульптура в **Києві**, розташована на високому правому березі Дніпра на території Національного музею історії Великої Вітчизняної війни. Відкрита в 1981 році. Спочатку пам'ятник замислювався як символ не Батьківщини, а Перемоги, проте назва “Батьківщина-мати” увійшла до ужитку майже відразу ж після зведення.

Панорами міст

а

б

Рис. 1. Панорама Manhattan Нью-Йорк (а), Хмарочоси Києва (б)

Озеленення міст

а

б

Рис. 2. Central Park. Нью-Йорк (а), Зелені зони Києва (б)

Зовнішня реклама міст

а

б

Рис. 3. Реклама Нью-Йорка (а), Реклама Києва (б)

Символи міст

а

б

Рис. 4. Статуя Свободи, Нью-Йорк (а); Батьківщина-Мати, Київ (б)

Висновки

Архітектурна жанрова палітра великих світових міст містить різноманітні чинники, які їх об'єднують та відрізняють. Одними з найважливіших тенденцій великих міст України та США є:

– Синтетичні (спільні):

- а) розташування на межі водоймищ;
- б) наявність транспортних проблем;
- в) наявність крупних рекреаційних зон;
- г) зовнішня світлова реклама;
- д) наявність монументальних головних символів.

– Автентичні:

- а) генеза і розвиток;
- б) головний принцип планувальної структури;
- в) міський ландшафт;
- г) принципи розв'язання транспортних проблем;
- д) принципи розташування соціально-культурних та просвітницьких осередків;
- е) принципове відношення до недоторканості парків, скверів та рекреаційних зон.